

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/215961,Maria-Wittek-pierwsza-kobieta-general-w-Wojsku-Polskim.html>
02.04.2026, 01:22

Maria Wittek – pierwsza kobieta generał w Wojsku Polskim

19 kwietnia 1997 roku w Warszawie zmarła gen. Maria Wittek, członkini Polskiej Organizacji Wojskowej, komendant Przysposobienia Wojskowego Kobiet i Wojskowej Służby Kobiet, pierwsza Polka mianowana na stopień generała Wojska Polskiego.

[Kobiety Polskie wojsko](#)

19.04

Urodzona 16 sierpnia 1899 roku w powiecie gostynińskim na Mazowszu. Ojciec Stanisław Wittek, członek PPS, zagrożony aresztowaniem w czasie I wojny światowej przeniósł się wraz z rodziną na Wschód. Od 1911 r. należała do uczniowskiej konspiracji w Kijowie. Równolegle ze wstąpieniem do szkoły Zofii Żukiewiczowej należała do 3 Polskiej Drużyny Harcerskiej. Od 1917 r. należała do Polskiej Organizacji Wojskowej i skończyła szkołę podoficerską. Równocześnie wstąpiła na Wydział Matematyczny Uniwersytetu Kijowskiego, jako pierwsza kobieta na tym wydziale. Od grudnia 1919 r. służyła w Wojsku Polskim. W 1920 r. brała udział w obronie Lwowa w szeregach Ochotniczej Legii Kobiet (OLK). Została wówczas po raz pierwszy odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari. W grudniu 1921 r. odkomenderowano ją do pracy w Ochotniczej Legii Kobiet, która w marcu 1922 r. w skutek cięć budżetowych uległa likwidacji. W 1928 r. została Komendantką Naczelną Przysposobienia Wojskowego Kobiet. Od 1935 r. pełniła funkcję Naczelnika Wydziału WF i PW Kobiet w powołanym do życia przez Marszałka Piłsudskiego Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Po otrzymaniu awansu na pułkownika 15 września 1939 r. i zlustrowaniu kobiecego batalionu pomocniczej służby wojskowej we Lwowie wzięła udział w obronie miasta. Po jego upadku, przedarła się do Warszawy, gdzie 11 października 1939 r. zameldowała się do służby po rozkazami gen. Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego. Od 12 października 1939 r. kierowała osobiście głęboko zakonspirowaną komórką KG SZP o kryptonimie „Spółdzielnia”, której zadaniem była pomoc w organizowaniu i obsadzie centralnej i terenowej sieci łączności SZP oraz odtworzenie sieci terenowej PWK. O „Spółdzielni” i działalności Marii Wittek wiedzieli jedynie gen. Tokarzewski, Janina Karasiówna „Bronka” i płk Antoni Sanojca ps. „Kortum”. W szeregach powstańczych oddziałów znalazły się kobiety z WSK, które do służby liniowej skierowała „Czytelnia”.

W marcu 1940 r. gen. „Grot” utworzył z PSK Wojskową Służbę Kobiet i nadał jej kryptonim literowy „WSK”. Maria Wittek została szefem Wojskowej Służby Kobiet w KG ZWZ-AK, a jej mieszkanie u Sióstr Urszulanek przy ul. Gęsiej 1 (obecnie ul. Wiśłana 1) aż do upadku Powstania było jednym z głównych ośrodków polskiej konspiracji. Przydział: Komenda Główna Armii Krajowej - Oddział I (Organizacyjny) - Wojskowa Służba Kobiet ("WSK", "Spółdzielnia", "Czytelnia") - komendantka

Po upadku Powstania wyszła z miasta z ludnością cywilną. Wkrótce znalazła się w gronie współtworzących konspirację antysowiecką o kryptonimie „Nie”- „Niepodległość”. W końcu 1945 r. uczestniczyła w odtworzeniu PUWF i PW. Objęła stanowisko kierownika sekcji PW - 2, a następnie szefa Wydziału Kobiecego KG Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”.

W 1948 r., na fali represji wobec żołnierzy WP i konspiracji, została aresztowana, osądzona i

osadzona w więzieniu. Po wyjściu na wolność pracowała jako kioskarka „Ruchu” w Polskim Radio, zdobywając skromne środki na swe utrzymanie. Utrzymywała łączność z Londynem. W 1970 r. zainicjowała powstanie przy TMH Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość, zabezpieczając spuściznę archiwalną po swoich podkomendnych i tworząc Słownik uczestniczek walk o niepodległość Polski 1939–1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej (Warszawa 1988). W 1988 r. była członkinią Prymasowskiego Komitetu Obchodów 70-lecia Niepodległości.

3 maja 1991 r. otrzymała nominację na generała brygady, przez co stała się pierwszą kobietą-generałem Wojska Polskiego. Za działania wojenne 1920, 1939–1945 i Powstania Warszawskiego odznaczona dwukrotnie Krzyżem Wojennym Orderu Virtuti Militari, a za działalność niepodległościową Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Zmarła 19 kwietnia 1997 r. w mieszkaniu przy klasztorze Sióstr Urszulanek w Warszawie. Pochowana została na Wojskowych Powązkach. 19 kwietnia 2007 roku, w 10-lecie jej śmierci, przy Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie został odsłonięty pomnik dłuta rzeźbiarza prof. Jana Bohdana Chmielewskiego ufundowany przez gen. Elżbietę Zawacką.

Polecamy:

- [Magdalena Mołczanowska: Generał Maria Stanisława Wittek - dwukrotna dama Virtuti Militari](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Kobiety, Polskie wojsko

Biografie

Maria Wittek. Fot. z zasobu IPN